

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA O'YINLARDAN FOYDALANISH ORQALI TA'LIM-TARBIYANI TARBIYALANIVCHIDA SHAKLLANTIRISH

Xudayberganova Gulposhsha Sharipovna

Samarqand viloyati Ishtixon tumani 7-son DMTT direktori

Annotatsiya

Maqolada maktabgacha ta'limda tashkilotlarida ta'limiy o'yinlardan foydalanish hamda ta'limiy o'yin turlari haqida ma'lumotlar keltirib o'tilgan.

Аннотация

В статье приведены сведения об использовании развивающих игр и видах развивающих игр в дошкольных образовательных учреждениях.

Abstract

The article provides information about the use of educational games and types of educational games in preschool educational institutions.

Kalit so'zlar. Bolalar, ta'limiy o'yinlar, ko'nikma, ta'rbiya, ro'li o'yinlar, didaktik vositalar, o'zlashtirish, nutqni rivojlantirish.

Ключевые слова. Дети, развивающие игры, навыки, обучение, ролевые игры, дидактические средства, обучение, развитие речи.

Keywords. Children, educational games, skills, education, role-playing games, didactic tools, learning, speech development.

Bugungi kunda talim tizimiga, jumladan maktabgacha ta'lim tizimiga ham yangi pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar kirib kelmoqda. Bu texnologiyalarning mazmunmohiyatini, asosiy tamoyillarini, qonuniyatlarini, ulardan samarali foydalanish yo'llarini amaliyotchi tarbiyachi va o'qituvchilarga yetkazib berish pedagogika fani oldida turgan dolzarb muammolardan biridir. Ma'lumki, bolalarning asosiy vaqti o'yin bilan o'tadi. O'yin –maktabgacha yoshdagi bolalarni

har tomonlama rivojlanishining muhim vositasi, ularning asosiy faoliyati bo'lib hisoblanadi. O'yin jarayonida bola shaxsi faoliyat subyektidir. O'yin uzoq davrlardan beri mashhur olimlar, pedagog – psixologlar, faylasuflar, sotsiologlar, etnograflar va madaniyat arboblari diqqatini o'ziga qaratib kelgan. O'rta Osiyo madaniyati tarixiga nazar salsak, oilada farzand tarbiyasiga katta e'tabor qaratilgan. Mashhur allomalardan Abu Nasr Farobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Yusuf Hos Hojib, Ahmad Yugnakiylar o'z asarlarida xalqimizga xos bo'lgan farzand tarbiyasi ustida fikr yuritganlar. Xalq pedagogikasini o'rganish davomida olimlarning farzand ta'lim tarbiyasi va odob –axloqqa oid asarlarida, bolalarni tarbiyalashda tarbiyaviy ishning eng ta'sirchan uslubi – o'yin shaklidan juda keng foydalanilganligini ko'ramiz. Ta'limiy o'yinlar musiqa asboblarni chalish, qo'shiqlar kuylash, she'r aytish, raqsga tushish, o'yin o'ynash, videolar tomosha qilish, qo'l mehnati vositasida turli narsalar yasashni o'z ichiga oladi. Bola tabiatan juda qiziquvchan bo'ladi va u atrof olamni o'rganish uchun barcha xis tuyg'ularini ishga soladi. O'yin bolaning eng asosiy va sevimli mashg'uloti bo'lganligi bois, bolaga atrof olam va undagi barcha zaruriy bilim va ko'nikmalar o'yin vositasida tanishtirib borilsa, ko'nikmalarni o'zlashtirish samaradorligi bir necha barobarga oshadi. Shu sababli ota — ona va tarbiyachi murabbiylar bolalarga imkon qadar ko'proq o'yin orqali o'rganishni targ'ib qilishlari kerak. Aynan o'yin orqali bolalar ta'lim oladilar o'z iqtidorlarini kashf etadilar. Bunga erishish uchun sezgi organlarini faollashtiruvchi muhitni, jumladan vizual, eshitish, kinestetik kabi faol ta'lim turlaridan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Ta'limiy o'yinlar musiqa asboblarni chalish, qo'shiqlar kuylash, she'r aytish, raqsga tushish, o'yin o'ynash, videolar tomosha qilish, qo'l mehnati vositasida turli narsalar yasashni o'z ichiga oladi. Rangli ko'rgazmalar, kartalar, musobaqalar, rol o'yinlar, turli shakllar yasash kabi o'yinlar bolalarni jismoniy va aqliy faoliyatini rivojlantiruvchi eng qiziqarli usullardan biridir.

Har qanday o'yin muayyan vazifalarni bajaradi:

- maftunkorlik;
- kommunikativlik;
- o'z imkoniyatlarini amalga oshirish;
- tashxis;



➤ o'yin ishtirokchilari o'rtasidagi muloqot;

➤ ijtimoiylashuvlik.

Pedagogik jarayonda o'yinning tutgan o'rni. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonlarda o'yinning tutgan o'rni alohida bo'lib, o'yindan bolalarni tarbiyalash va ularga ta'lim berishda keng foydalaniladi. Zero:

- O'yin bolalarning mustaqil faoliyati bo'lib, unda bolaning ruhiyati namoyon bo'ladi;
- O'yin maktabgacha yoshdagi bolalar hayotini tashkil etish shaklidir;
- O'yin bolalarni hart tomonlama tarbiyalash vositalaridan biridir;
- O'yin bolalarga ta'lim tarbiya berishning metod va usulidir; Bolalar o'yini o'zining mazmuni, hususiyati va tashkiliy qismiga egadir.

O'yin jarayonida bolaning jismoniy jihatdan o'sishi uchun muvofiq sharoit yaratish nihoyatda muhimdir. Bunga erishmoq uchun o'yinlarning bolalarga yetarli suratda zavq tug'dirishini, ularda faollik hosil bo'lishini, bu o'yinlar turli hil harakatlarni o'z ichiga olishni, serharakat o'yinlar ketidan kam harakatli o'yinlarga o'tilishini ta'minlash zarur.

Ishbilarmon va rol (holatli) o'yinlar muommali topshiriqning bir turi. Faqat bunday holatda matnli material o'rniga, ta'lim oluvchilar tomonidan o'ynaladigan saxnalashtirilgan hayotiy O'qitish usuli sifatida, u quyidagi vazifalarni bajaradi: holatlar ishlatiladi.

o'rgatuvchi : umum o'quv malakalarni shakllantirish; ijodiy qobiliyatni rivojlantirish, Shu jumladan: tushunish, yangi holatlarni shakllantirish va tahlil qilish;

- **rivojlantiruvchi**: mantiqiy fikrlash, nutq, atrof-muhit sharoitiga o'rganish qobiliyatini rivojlantirish;
- **motivatsionli**: ta'lim oluvchilarni o'quv faoliyatiga undamoq, mustaqil xulosa qabul qilishini rag'batlantirmoq;
- **tarbiyalovchi**: ma'suliyatlilikni, fikr almashishlikni shakllantirish.

O'yin usullari va dars shaklidagi mashg'ulotlar holatlarini amalga oshirish quyidagi asosiy yo'nalishlarda sodir bo'ladi:

- didaktik maqsad ta'lim oluvchilar oldiga vazifa ko'rinishida qo'yiladi;
- o'quv faoliyat o'yin qoidalariga bo'ysunadi;
- o'quv material o'yinning vositasi sifatida ishlatiladi;



➤ o'quv faoliyatga didaktik vazifani o'yinga aylantiradigan musobaqa bo'lagi kiritiladi;

➤ didaktik vazifani muvaffaqiyatli bajarish o'yin natijalari bilan bog'lanadi.

Rolli o'yin, ishbilarmonlik kabi vaziyatda ko'rsatilgan, muammoni echishda ishtirokchilarning faol birgalikdagi harakatlariga asoslanadi. Mavzu qatnashchilarining bitta majburiy maqsadlari bormuammoni echish. Lekin alohidali maqsadlar, ishbilarmon o'yindagi kabi kelishib olinmaydi. Rolli o'yinning har bir ishtirokchilar maqsadlari-g'alaba qozonish, o'zini ko'rsatish. Vaziyatli o'yin yakunlarini nafaqat umumiy maqsadga erishish natijalari bo'yicha emas va balki har bir ishtirokchining rolli maqsadlarini amalga oshirish bo'yicha baholanadi.

O'qishni o'rgatadigan bolalar uchun o'yinlar- Bolalar uchun kompyuter va ish stoli mashg'ulotlari ham mavjud, ular orqali siz o'qishni o'rganasiz. Siz kichikintoylar yordamida chaqaloqni va harflar, turli xil chizmalar va ilovalar bilan magnitlarni o'qishni o'rganishingiz mumkin. Bolaning alfavit va raqamlarni o'rgatadigan bolalarga mo'ljallangan o'yinlarini o'rgatish, kun bo'yi bolani shunchaki uzoqroq tutmasligi kerak. O'yinning dastlabki 20-30 daqiqalarida maktab bolalarining e'tiborini yaxshilab o'ylab topilgan, demak, undan uzoqroq o'qitish va undan yod olish talab qilinmaydi.

Bolalar uchun interaktiv ta'lim o'yinlar- Katta odamlarni taqlid qilib, bola tezlik bilan kompyuterga qiziqish bilan boshlanadi va uni o'yinlardan uzoqlashtirishi qiyin, shuning uchun bunday qiziqishni mashg'ulotlarga yuborish yaxshi. Maktabgacha tarbiyachilarga kuniga 20 daqiqadan ko'proq vaqt davomida kompyuterda o'ynashga ruxsat beriladi, ko'pincha maxsus ko'zoynaklarda va ko'rishni nazorat qilishda Ota-onalar farzandlar uchun mo'ljallangan ta'lim dasturlari yoki dasturlari yoshini tanlashlari mumkin, unda alifbo, raqamlar, o'quv ranglari mavjud. Maktabgacha tarbiyachi bolalar uchun Azbuka Pro dasturi mos keladi - bu "aqlli kublar" rejimi, so'zlar va oyatlar, 20 ga qadar raqamlar, rim raqamlari, ingliz alifbosiga ega bo'lgan alifbo bo'lgan bolalar uchun o'quv o'yini. Ushbu o'yinni to'lashingiz mumkin, chunki siz "HERE" ning ikki oylik demo versiyasi bilan boshqa o'yinni tanlashingiz mumkin. Savol va Javob". O'qishni o'rgatadigan bepul o'yinlardan "ABC", "Alfavit darslari", "Muborak alifbo", "Sehrli



peri" singari tavsiyalar berilishi mumkin. Muborak alifbo ", " Alifbo. Sichqoncha xatni qanday tutdi? "

Pedagogik nuqtayi nazardan to'g'ri tashkil etilgan o'yin bolaning axloqiy, irodaviy xususiyatlarini shakllantirish bilan birga unda bilim olishga, atrofdagi olam sirlarini ochishga qiziqish uyg'otadi. Shuning uchun maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalaridan keng foydalanish kerak.

Xulosa qilib shuni ta'kidlash kerakki, yuqoridagi nazariy asoslardan foydalanish maktabgacha ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilari va boshlang'ich maktab o'quvchilariga chet tilini o'rgatishda o'yinlar. Baxramova M. D. Tuzuvchi: Baxramova M. D., — T.2016.
2. <https://raisingchildren.net.au/newborns/play-learning/play-ideas/why-play-is-important> internet resurs
3. <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/how-young-children-learn-english-through-play> internet resurs
<https://www.parents.com/baby/development/intellectual/how-to-teach-your-child-a-foreign-language/> internet resurs
4. N. Kamolova spanish international scientific online conference prospects and main trends in modern science "o'yin bola ta'lim-tarbiyasining muhim vositasi"
5. Language learning Strategies and Second language Use in academic Context. Universtate Jaume 1. Algeo, J (2010) 6th ed.
6. Origin and Development of English Language. Wordsworth Anderson, T. (1960:303). ". In Madrid, D (2001): "A conceptual Framework for the teaching of foreign languages in infant education". UniversityGranada.Pg 145–155.